

Kiinduló helyzet, helyzetfelmérés:

Magyarország nagyobb térségei, nyugati-keleti régiói között sok évtizede mind a gazdasági fejlettséget, mind a társadalmi összetételt tekintve lényeges különbségek tapasztalhatók, melyek az utóbbi néhány évtizedben tovább mélyültek. Az ország 7 régiója közül az észak-magyarországi régió az egyik legfejletlenebb régió.

Az észak-magyarországi régió lakónépessége 2008. január 1-jén 1.236,7 ezer fő volt, a legutóbbi, 2001. évi népszámlás óta több mint 66 ezer fővel, 5,1%-kal kevesebb, miközben országosan a csökkenés mértéke ennél jóval mérsékeltebb, 1,5% volt. A népesség csökkenésében a jelentősnek mondható természetes fogyás mellett a nagymértékű belföldi elvándorlás is közrejátszott.

A régió gazdasági erejét, teljesítményét legátfogóbban a bruttó hazai termék adatai mutatják. A rendelkezésre álló 2006. évi területi adatok szerint Észak-Magyarországon a bruttó hazai termék alig 8%-át állították elő. Ezekkel az értékekkel az évtized közepétől a régiók rangsorában a 6. helyen áll.

Ezeknek a hátrányoknak az egyik fontos munkaerő-piaci vetületét mutatja a népesség gazdasági aktivitása, annak struktúrája, amely szintén nagyfokú leszakadást tükröz az országos, de még inkább az Európai Unió 27 tagországának fejlődésétől. 2008. II. negyedévében a 15-74 éves népességen belül az észak-magyarországi régióban az aktivitási arány 50,1% volt, miközben az országban 54,3%, az EU-ban 63,3%-o részarány volt jellemző. Az aktivitás főbb összetevőit is tekintve ennél nagyobb a régió hátránya, miután a foglalkoztatási ráta a régióban 43,3% szintű volt csupán, amit az országos 6,9%-ponttal, az EU 27 tagállamának átlaga 15,7%-ponttal meghaladt. Az alacsony szintű foglalkoztatáshoz nagyarányú munkanélküliség társult, melynek mértéke a régióban 13,6% volt legutóbb, miközben országosan 7,6%, az unióban 6,8% volt jellemző.

2000-2007. időszakában országosan is alacsony (1,3%-pont) volt a foglalkoztatottak arányának emelkedése, de a régiós növekedés ettől elmaradó mértéke következtében az olló 5,9%-pontról 6,2%-pontra nyílt a régió hátrányára. Ezzel párhuzamosan a munkanélküliségi ráta szintje közötti különbség is tágult (3,7%-pontról 4,9%-pontra).

Az országosan kialakított 174 kistérségből a régió területén 28 kistérség található. Ebből 15 kistérség tartozik a fejlettséget leíró komplex mutató alapján országosan lehatárolt 47 leghátrányosabb helyzetű kistérségek közé. Az érintett kistérségekben a régió népességének

A Projektőről

Írta: Administrator

2009. november 23. hétfő, 13:17

36%-a él, viszont a regisztrált álláskeresők közül csaknem minden második. Az itt élők demográfiai összetételét leíró főbb jellemzők (nem, korösszetétel) nem különbözik számottevően a régiós átlagtól, viszont iskolázottsági és munkaerő-piaci aktivitási jellemzőik kedvezőtlenebbek. A régió fejlettségbeli elmaradása az elmúlt 15-20 év folyamán legerőteljesebben ezekben a kistérségekben mutatható ki.

Az észak-magyarországi régióban szervezetünk 27 kirendeltsége 2008. I-III. negyedében havonta átlagosan 92,8 ezer fő álláskeresőt tartott nyilván - 3,6%-kal többet, mint 2007 hasonló időszakában –, számuk október végén 91 ezer fő alá mérséklődött. Éves szinten országosan ennél kisebb mértékben, 3,0%-kal bővült az álláskeresők havi átlagos létszáma. Kétharmaduk Borsod megyében, 17-17%-uk a régió két másik megyéjében él. Az álláskeresők összetételére jellemző, hogy többségük (54-55%) férfi, a 25 év alattiak arány közel 20%, 45 évesek vagy idősebbeké 30%, és csaknem minden második álláskereső legfeljebb általános iskolát végzett csupán. Az utóbbi években fokozatosan emelkedett a tartósan munkanélküliek aránya is közöttük, októberben már meghaladta a 42%-ot. A munkanélküliség térségi alakulása tekintetében az előző évtized elején kialakult nagy eltérések napjainkig tovább élnek. A régió déli, és nyugati részén fekvő (munkahelyekkel jobban ellátott) kistérségekben (Hatvan, Gyöngyös, Eger, Rétság, Balassagyarmat) viszonylag kedvező, 10 % körüli mértékű a regiszter alapú ráta, míg az északi és keleti, munkahely-hiányos, illetve az ipari szerkezetváltás által érintett körzetekben (pl. Gönc, Encs, Edelény, Szikszó, Ózd) helyenként a 30-40 %-ot is meghaladja.

Programunk magyarországi célterülete az észak-magyarországi régió Szlovákiával határos része, mely 3 nógrádi (szécsényi, balassagyarmati, salgótarjáni) és 6 borsodi (ózd, putnoki, edelényi, encsi, gönci, és sátoraljaújhelyi) munkaügyi kirendeltség illetékességi területét fedi le. A balassagyarmati körzet kivételével valamennyi kistérség a leghátrányosabb helyzetű kistérségek közé tartozik.

Jelentős különbségek tapasztalhatók a munkaerőpiaci helyzetben a határ két oldalán. Szlovákiában a munkanélküliségi ráta a projekt által lefedett területen 8,86 % (2008. október 31.). A munkanélküliek összetételére jellemző, hogy nagyobb a női munkanélküliségi ráta és a tartósan munka nélkül lévők aránya. Míg a nagyobb városokban kedvezőbb a foglalkoztatottság, addig a kistérségekben hasonló problémával kell szembenézni, mint a magyarországi szomszédos régióban.

Problémafelvetés Magyarországon:

Míg a projekt által érintett szlovák régió nagyobb városaiban kedvezőbb a foglalkoztatottság, addig a kistérségekben hasonló problémával kell szembenézni, mint a magyarországi

szomszédos régióban.

Magyarországon a program által érintett munkaügyi körzetekben a régióban nyilvántartott álláskeresők 34%-a él, összetételük a munkaerő-piaci esélyeket leginkább befolyásoló jellemzők tekintetében kedvezőtlenebb, mint a régió egyéb területein. Az szakképzetlenek aránya több körzetben 60% feletti, s ez párosul azzal, hogy jóval az átlagosnál magasabb a tartósan munkanélküliek és a szociális segélyezettek részaránya is. A szakmunkás vagy szakközépiskolai végzettségűek részesedése alig különbözik, viszont az érettségizettek és a diplomások rétege jóval kisebb. Egyedül a balassagyarmati kistérség munkaerő-kínálatának összetétele mutat kedvezőbb helyzetet, ahol viszonylag élénk és nagyobb volumenű munkaerő-kereslet alakult ki. Az elmúlt években néhány nagyobb beruházás több ezres munkahelybővülést is eredményezett, s néhány szakmában munkaerőhiány is kialakult (pl. különféle mezőgazdasági, vendéglátási, építőipari, könnyűipari szakmákban), melyet a határos szlovákiai településekről ingázó munkaerővel pótolnak a helyi cégek.

A régióban tevékenykedő vállalkozások foglalkoztatási szerepvállalása gyenge, egy-egy bejelentett álláshelyre 16-25 álláskereső jut havonta. 2008. január-október hónapokban a régióban összesen 51,2 ezer főre irányuló munkaerőigényt fogadott szervezetünk, ennek 32% ugyan a határ menti térségekben jelent meg, de ennek 72%-a foglalkoztatáspolitikai támogatással létrehozott - zömében átmeneti, szociális jellegű – munkaalkalom volt, addig a régió egyéb területein az ilyen állások részaránya nem érte el az 53%-ot. Az önállóan vagy segítséggel elhelyezett álláskeresők összetétele hasonló megosztottságot mutat a program által érintett határ menti kistérségek hátrányára.

A projekt megvalósítása során az alábbi tapasztalatokra kívánunk támaszkodni:

Határtalan felnőttképzés című, sikeresen megvalósított Interreg IIIA projekt, amelyben három magyarországi és két szlovákiai felnőttképzésben is érdekelt szervezetekkel egy egységes humán erőforrás-fejlesztési tér kialakítása kezdődött el az ÉRÁK gesztorálásával. A projekt keretében helyzetfelmérést készült, megvizsgálva az észak-magyarországi régió és a szlovák határmenti régiók munkaerő-piaci helyzetét és a felnőttképzéssel kapcsolatos törekvéseket és gyakorlatokat. Erre alapozva a partnerek kétnyelvű tananyagokat fejlesztettek, melyeket pilotkurzusokon teszteltek, piacképes tudást adva ezzel a kurzusokon résztvevőknek.

Az ÉRÁK másik innovatív kezdeményezése a 2007 márciusában indult Omni-Bus projekt. Ennek keretében 20 fő információs tanácsadót képeztek ki, akik egy technikailag magas szinten felszerelt kisbusszal járják az észak-magyarországi régió hátrányos helyzetű településeit

munkaerő-piaci, álláskeresési és pályorientációs ismeretekkel segítve az ott élő embereket. Az Omni-Bus szolgáltatással évente 200 települést és több, mint 4000 embert érnek el a régióban. Jelen projekt keretében az Omni-Bus lehetőségeit szeretnénk kihasználni, bővíteni és szélesebb munkaügyi kontextusba helyezni. A megvalósítás során 4-4 fő magyar és szlovák információs tanácsadót készítünk fel a helyi információk továbbítására és a különböző esetkezelési technikák alkalmazására.

Problémafelvetés Szlovákiában:

Az általános magas életszínvonal és az általános fejlettségi szint ellenére, Szlovákia állandó és nagy egyenlőtlenségekkel küszködő állam. Fel lehet osztani két nagyon különböző részre: virágzó, dinamikus, modern Pozsony és környéke, és a lényegesen szegényebb, inkább vidékiebb keleti és déli országrészek. A keleti és déli országrészek problémáinak részbeni eredete még a szocialista rendszer következménye. A kedvezőtlen termelési szerkezet terhelése még növekedett a további tényezők hatására mint: az elégtelen közlekedési hálózat és infrastruktúra hiánya, kevésbé képzett munkaerő, negatív demográfiai profil, gyenge üzleti környezet.

A Szlovák Köztársaság munkaerőpiacát is jellemzi az erős területi és helyi szegmentálás. Regionális különbségek a munkanélküliségi rátában főleg a keleti régió kárára szólnak. Az átlagos munkanélküliségi ráta ott hosszútávon magas. 1999-ben Kassa kivételével meghaladta az összes járásban a 16%-ot (a legmagasabba lőcsei járásban- 34,9%, rimaszombati járásban-37,0% a nagykürtösi járásban 31,8% rozsnyói járásban 32,6%, terebesi járásban 32,6%.) A legalacsonyabb Szlovákia nyugati részén és a nagy városokban volt (Pozsony, Kassa). A szegmentáció okai a régiók és mikrorégiók gazdasági és szociális fejlődési különbségeiben rejlenek.

Kelet és Nyugat Szlovákia közötti munkanélküliség szintjének különbsége több tényezővel magyarázható (a régiók gazdasági növekedési központjait érintő viszonylagos földrajzi helyzet, a lakosság nemzetgazdaságának különféle szektorai, műveltségi és etnikai szerkezete, az üzleti tevékenység és ennek diverzifikációja, és az infrastruktúra szintje).

A restrukturalizáció mélyítette ezt az egyensúlyhiányt, és néhány terület a gazdasági szerkezet elégtelensége és a hagyományos iparágak elfojtása következtében a stagnáló depressziós jeleit mutatja. Ezekben a problémás régiókban most Szlovákia lakosságának majdnem 43 % él. Pozsony kivételével a bruttó hazai termék egy főre eső szintje a Szlovákia régióiban az EU átlag 29%-44% között oszcillál. Területi egyenlőtlenség különösen a munkanélküliség rátájában tükröződik. A bejegyzett munkanélküliségi ráta eltérése a kerületek között, a 2000 év végen 28% pontban mutatkozott.

Még mindig jelentős területi különbségek vannak, ugyanis az ország egyes részein összpontosulnak a művelt és motivált munkaerők, a vonzó jó minőségű munkákkal, a másik oldalon a régiók felét jellemzi a alacsony munka lehetőség és a nem megfelelő munkaerő, vagyis munkaerő szegény szerkezete. Egyensúlyhiány a munkaerőpiacon köszönhető főleg a strukturális változásoknak, amelyek visszatükröződnek azáltal, hogy csökkennek a foglalkoztatások az iparban és közigazgatásban, és a gazdaság nem rendelkezik olyan erővel,

amelyek képesek lennének munkahelyek megteremtésére. Az első feltétel, munkanélküliek hosszú távu csökkentésének érdekében és következésképpen a munkanélküliségi ráta csökkenésének érdekében a munkanélküliek elhelyezése. Erre sok tényező van hatással. Az első tényező, az alacsony számú munkahely bejelentése kikeresése és kedvezőtlen elhelyezkedése a régiókon belül. Alacsony számú munkalehetőségek azon munkanélkülieknek, akik nagyszámban vannak regisztrálva a munkaügyi hivatalokban, és az alacsony műveltséggel rendelkezőknek. A 2007-es évben a kassai munkaügyi hivatalban 3439 szabad munkalehetőséget jelentettek, ami 1461 munkahellyel volt kevesebb, mint a 2006-os évben. Ebből csak 725 volt a kassai határ menti régióban.

A másik tényező a munkanélküliek szerkezete. A kassai munkaügyi hivatalban regisztrált munkanélküliek szerkezete sok tekintetben kedvezőtlen - magas aránya a tartós munkanélkülieknek, magas az arány az alacsony, és azoknak akik még nem voltak munka viszonyban, illetve, akik minimális kvalifikációval rendelkeznek (segédmunkások, nem képzett munkaerők). Mivel ezek a csoportok nem elhelyezhetők a regisztrációs munkanélküliek körében kialakulnak csoportok, akikből hosszantartó munkanélküliek lesznek. Hosszú távú tekintetben ezeknek a csoportoknak a száma növekszik, és feltételezzük, hogy ez a trend folytatódni fog a további években is. Az aktuális munkaerőpiacon a régióban gyakorlatilag lehetetlen ezeket a munkanélkülieket elhelyezni.

Szlovák-magyar határregió specifikus abban a tekintetben, hogy rendelkezik, azzal a tulajdonsággal, hogy az itt lakók között már kialakult kapcsolatrendszer működik. Ez köszönhető annak, hogy a magyar népesség aránya nagy ebben a régiókban, és annak, hogy többen vannak foglalkoztatva a határ mindkét oldalán. Geográfiai tekintetben a határ menti régiók között szintén magas a egyenlőtlenség és egyensúlyhiány, mivel a inkább csoportosul a nyugati határ menti régiókban. A határ menti régiók széles területet kínálnak mind a gazdasági mind a társadalmi tevékenységeknek. A határ keleti részén (Nógrád, Borsod-Abaúj-Zemplén, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Besztercebánya és Kassa megye), főleg a magyar oldalon gazdasági szempontból az Európai Unió legelmaradottabb területeihez tartozik, kitermelt GDP/mennyiség szempontjából és dinamikai fejlődés szempontjából is.

A határmenti régiók lehetőségeket nyújtanak az együttműködésre, elsősorban kapcsolatrendszerek- hálózatok kialakításában. Ez a megcélzott és hatásos gazdasági fejlesztésre vonatkozó szükséges feltétel. Erre való tekintettel szükséges fejleszteni és kiépíteni egy közös információs és kommunikációs területet elsősorban nyilvános intézmények, kis és középvállalkozók, érdek képviselők, társaságok és nem utolsósorban a lakosság között a határ mindkét oldalán.